

"Evet şeytanlar, güya enenin gaga ve pençesiyle dinsiz feylesoflarının akıllarını havaya kaldırıp dalalet derelerine atıp dağıtmıştır." Burayı nasıl anlamalıyız; temsildeki "gaga" ve "pençe"den maksat nedir?

İnsanı uluhiyet davasına götüren temel şey, enenin şerli yüzünün inkişaf ve inbisat etmesidir.

Ene hastalığını kabaca dört dereceye ayırabiliriz.

Enenin birinci derecesi, *kişilerin emsallerine olan enaniyet* ki, bu kalbi bir marazdır. Ve ene ağacının tohum halidir. Bu halde iken başı tevhit ve zikir ile ezilmez ise, terakki ve tekamül ile gelişir, en sonunda insanı yutacak bir şekle dönüşür. Tasavvuf ehli bu merhalede enenin başını ezmek için çok uğraşırlar.

Enenin ikinci derecesi, *alim ve evliyalara olan enaniyet* ki, bu manevi bir sapkınlık ve dalalettir, ama küfür değildir. Bu ene ağacının fidanlaşma sürecidir. Bundan sonraki süreçler küfür hattına yaklaşmaktır. Ekser hodgam ve nefsi ile mağrur dalalet imamları bu sürecin mahsulleridir. Mutezile imamları gibi.

Enenin üçüncü derecesi, *peygamberlere karşı olan enaniyettir* ki, bu küfür olan bir enaniyettir. Çekirdek olan enenin ağaç kıvamına yaklaşmış şeklidir.

Enenin dördüncü derecesi ve en son ve en dehşetli derecesi ise, *-haşa- Allah'a karşı olan enaniyettir*. Firavunun enaniyeti buna örnek teşkil eder. Bu merhalede artık ene ağaç şekline gelip, insanı bel etmiş ve bütün aza ve cihazları ene şekline dönmüştür. İnsan bu merhalede kendini ilah olarak görüyor. Kendince her şeye rububiyet veriyor.

İşte enenin bu menfi tekamül seyrini Üstad Hazretleri ilmi ve edebi bir şekilde,

"Evet şeytanlar, güya ene'nin gaga ve pençesiyle dinsiz feylesoflarının akıllarını havaya kaldırıp dalalet derelerine atıp dağıtmıştır."(1)

şeklinde beyan ediyor.

Gaga ve pençe tabiri menfi anlamda olarak gurur, kibir ve yükselmek manasını ifade ediyor.

(1) bk. [Sözler, Otuzuncu Söz.](#)